

Վահան Տերյան

ԳԻՇԵՐ ԵՎ ՀՈՒՇԵՐ

1908-1911

*Свой подвиг ты свершила прежде тела,
Безумная душа.
Е. Баратынский*

1. ՃԱՄՓԱԲԱԺԱՆ

Կանգնած եմ նորից ահեղ անտառում
Ճանապարհների բաժանումի մոտ.
Հանգչում եմ վերջին կրակներն աղոտ,
Ու մութն է կրկին իջնում ու փոփում...

Անցած օրերըս շարքերով դալուկ
Շողում են ահա և անհետանում.
Չըզիտեմ կյանքը ինձ ո՞ր է տանում. —
Ամեն ինչ հարց է, մթին հանելուկ:

Ծեծում են կուրծքըս քամիները բիրտ,
Հազար ձայներով անտառն է խոսում,
Ես ուղիների լաբիրինթոսում,
Եվ ողջը օտար, ողջը խստասիրտ:

Կանգնած եմ նորից ահեղ անտառում
Մութ ուղիների բաժանումի մոտ.
Պարզված է սիրտըս հեռուն ու հեռուն,
Այրում է հոգիս, անհուն մի կարոտ...

2. ՄՈՌԱՑԱԾ ՈՒՂԻՆ

Հեռու դղյակի քնքուշ թագուհին
Ծաղիկների մեջ, լուսեղեն այգում

Ваган Терьян

НОЧЬ И ВОСПОМИНАНИЯ 1908-1912гг.

Свой подвиг ты свершила прежде тела,
Безумная душа!..
Е. Баратынский

РАСПУТЬЕ

Вот опять, как случалось не раз,
Я в угрюмом лесу на распутье.
Меркнет свет, и, исполненный жути,
Мрак повсюду, хоть выколи глаз.

Только вспыхнет и канет во тьму
Суета и никчемность былого.
Жизнь ведет меня, словно слепого
Поводырь, а куда — не пойму.

Ветер с каждой минутой лютей.
Лес шушукает тысячеусто.
Все на свете и чуждо и пусто.
Я пропал в лабиринте путей.

Я стою, как случалось не раз,
Безнадежно устав, на распутье.
Как мне хочется света и сути,
Как темно мне и горько сейчас...

Перевод Г. Кубатьяна

ЗАБЫТЫЙ ПУТЬ

В дальнем замке нежная царица
Средь садов, цветов и светлых вод
По ночам не спит и днем томится

Շրջում է և ինձ կանչում է կրկին,
Ցերեկը տրտում, գիշերը անքուն
Հեռու դղյակի քնքուշ թագուհին:

Կար մի դյուրական ուրիշ ժամանակ,
Երբ նրա կանչի հրաշքին հլու՝
Ես թողնում էի օրերըս մենակ
Եվ այս աշխարհից սլանում հեռու...
Կար մի դյուրական ուրիշ ժամանակ...

Գինովցած մի այլ կյանքի խնդությամբ՝
Թողնում էի այս վայրերը թառամ,
Սլանում, որպես լուսեղեն մի ամպ,
Եվ փարում նրան, փայփայում նրան,
Գինովցած մի այլ կյանքի խնդությամբ:

Հիմա չգիտեմ այն լուսե ուղին,
Բայց զգում եմ դեռ, զգում եմ՝ ինչպես
Հեռու դղյակի քնքուշ թագուհին
Կանչում է ինձ միշտ, կանչում է, բայց ես
Արդեն չըզիտեմ այն լուսե ուղին...

3. ԱՇՈՒՆ

Մեզ է, անձրև ու մշուշ
Իմ այգում մերկ,
Դառը թախիծ ու վերհուշ, —
Անվախճան երգ:

Հողմն է լալիս թփերում
Մերկ ու վտիտ.
Ցուրտ է, խավար է հեռուն
Եվ անժպիտ:

Միրտըս թախծոտ ու խոցոտ,
Հոգիս հիվանդ, —
Ո՞վ արևոտ ու բոցոտ
Կըվառե խանդ:

Տունըս ավեր ու խավար՝
Օրըս անլույս,

И меня, печальная, зовет,
В дальнем замке нежная царица.

А ведь было время колдовское —
Этот голос в сонме голосов
Понуждал меня порвать с тоскою
И смиренно кинуться на зов...
А ведь было время колдовское...

Опьяненный радостью неждешней,
Бросив отчий край, лелея страсть,
Обликом летел я всё поспешней,
Чтобы, задохнувшись, к ней припасть,
Опьяненный радостью неждешней.

Нынче этот путь успел забыться,
Только не идет из головы:
В дальнем замке нежная царица
Ждет меня, печальная. Увы,
Светлый этот путь успел забыться...

Перевод Г. Кубатьяна

ОСЕНЬ

Сад обнажен в тумане,
Мгла у крыльца.
Горечь воспоминаний —
Песнь без конца.

Ветер скулит с надрывом —
Жизнь, мол, одна, —
И под дождем тоскливым
Даль холодна.

И одиноко взгляду
Ночью и днем.
Кто воскресит отраду
В сердце больном?

В этом приюте краха
И темноты
Кто воскресит из праха
Пламень мечты?

<p>Ո՞վ կրվառե ոսկեվառ Երազ ու հույս....</p> <p>4. ՓՈՂՈՑԻ ԵՐԳԸ</p> <p>Պատուհանիս տակ լալիս է կրկին Թափառիկ երգչի երգը ցավագին,— Տխուր այդ երգը վաղուց եմ լսել, Կարծես թե ե՛ս եմ այդ երգը հյուսել, Կարծես թե ե՛ս եմ լալիս այդ երգում, Կարծես թե քե՛զ եմ կարոտով երգում:</p> <p>(1909)</p> <p>5. * * *</p> <p>Սև գիշե՛ր, և հուշե՛ր, և խոհե՛ր անհամար, Մոռացված երազներ՝ շուշաններ թառամած, Խնդություն հեռացած և՛ անցած, և՛ անդարձ,— Տրտմություն մենավո՛ր, միաձա՛յն, միալա՛ր...</p> <p>Մշուշներն են սահում... Մոսավում է ուռին... Իմ օրեր անհատնում, անխնդում և անտուն. Ցնորքնե՛ր լուսավառ, ընդունայն, ապարդյուն, Մոռացված է հավետ արևոտ ձեր ուղին...</p> <p>Սև խոհեր անսպա՛ռ, անհամա՛ր, անհամա՛ր, Սև գիշե՛ր, և հուշե՛ր, և հուշե՛ր ընդունայն, Երազնե՛ր իմ անդարձ — ծաղիկնե՛ր իմ գարնան. Ի՞նչ կանչով ձեզ կանչեմ, ինչպես լամ ձեզ համար:</p> <p>6. * * *</p> <p>Հնչում է անվերջ աշնան թախիծով Դաշնամուրն այնտեղ, պատի հետևում. Հարազատ է ինձ այդ երգը հեծող — Իմ անանց ցավով մեկն էլ է ցավում:</p> <p>Աշնան տխրահեծ անձրևի նրման,</p>	<p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>УЛИЧНАЯ ПЕСНЯ</p> <p>Опять затянул, обессиля вконец, Печальную песню бродячий певец. Я так этой песней всегда дорожил, Как будто я сам эту песню сложил, Как будто я сам в этой песне скорблю, Как будто тебе я пою, что люблю.</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>* * *</p> <p>Эта ночь, когда памяти не превозмочь... Радость канула прочь мимолетнее дыма — Мимо, неизъяснимо и невозвратно. Грусть бездонна, бессонна — порочь не порочь.</p> <p>Жизнь туманна и, в сущности, не начата — Бесприютна, безрадостна и беспросветна. То, о чем я мечтал, позабылось бесследно. Грезы светлые суть суета и тщета.</p> <p>Эти черные мысли в полуночный час, Эта ночь, когда с памятью я неразделен... Сны мои невозвратные — вешняя зелень, — Как окликнуть мне вас, как оплакать мне вас?</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>* * *</p> <p>Пианино звучит за стеною, И мелодии нету грустней. Словно, в сговоре тайном со мною, Кто-то болью болеет моей.</p> <p>По-осеннему грустно и длинно День проходит на фоне дождя.</p>
---	---

Անձրևի նրման լալիս են անվերջ՝
Այն հնչյունները մեղմ ու միաձայն՝
Պատի հետևում և իմ հոգու մեջ...

7. ԻՆՔՆՕՐՈՐՈՒՄ

Գիշեր է իջել. լռել են բոլոր
Աղմուկները չար, խոսքերը պատիի
Ջրերը մեղմիվ երգում են օրոր,
— Միրտ իմ, հանդարտի՛ր...

Հանգչում է վաղուց անտուն ու մոլոր
Թափառականը մեն ու տարագիր,
Աստղերը խմբով երգում են օրոր,
— Միրտ իմ, հանդարտի՛ր...

Լա՛ց վերջին լացըդ, սի՛րտ իմ մենավոր,
Վերջին արցունքըդ — հեկեկա՛, թափի՛ր, —
Երազ, երգ ու սեր, օրո՛ր ու օրո՛ր,
— Միրտ իմ, հանդարտի՛ր...

(1911)

9. ՎԵՐՋԱԼՈՒՅՄԻՆ

Բարակ ամպերը մաղում են ոսկի,
Ջրերը անուշ հեքիաթ են ասում.
Կարոտ է սիրտըս մտերիմ խոսքի,
Հոգնատանջ հոգիս բախտ է երազում...

Լռին դաշտերի հանգիստը խոսուն
Մի հեզ տխրության լույս է ըստվերում.
Խաղաղ ջրերի վճիտ ավազում
Դողում է ոսկե ամպերի հեռուն:

Եվ իմ սրտի մեջ, այն խավարում էլ,
Մի քաղցր վիշտ է մեղմաբար խոսում.

За стеною звучит пианино,
В сердце отзвук себе находя.

Перевод А. Кушнера

КОЛЫБЕЛЬНАЯ СЕБЕ

Ночь опустилась, и в дреме смертельной
Звуки утихли, померкли огни.
Воды слагают слова колыбельной:
— Сердце, усни!

Странник забылся во тьме беспредельной
К дому мечтая направить ступни.
Звезды слагают слова колыбельной:
— Сердце, усни!

Плачь, мое сердце, о жизни скудельной
Жаждавшей солнца, почившей в тени
Грезы, любовь и слова колыбельной
— Сердце, усни!

Перевод Г. Кубатьяна

СУМЕРКИ

Там сеют золото сквозные облака,
И волны ласково рассказывают сказки,
И сердце жаждет слов, что пламенны, пока
Усталая душа о тихой молит ласке.

Звенит покой полей, и льет небесный свод
Неистощимый свет печали и молчанья.
В алмазном зеркале немотствующих вод
Сияют облаков живые очертанья.

И в сердце у меня, где только мгла одна,
Тоска так сладостна в своей тревоге знойной, —

<p>Մեկը այնտեղ իր հեռուն է վառել, Որպես երկինքը ջրի ակմասում:</p> <p>Քո քաղցր վիշտը, սիրտ իմ մենավոր, Քո վիշտն է փոված անհուն աշխարհում, Քո սերն է վառված, և՛ պայծառ, և՛ խոր, Քո խենթ կարոտն է ամեն տեղ լռում...</p> <p>10. ՄԻԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ</p> <p>Տաղտկահնչյուն ու միաձայն օրերն իրենց երգն են երգում.— Միայնությո՛ւն, դու ես անձայն ցավըս օրրում քո օրրերգում:</p> <p>Եվ անցյալի խաբեական գնորքներն են մեղմ օրորվում, Նոքա անդա՛րձ, նոքա չկա՛ն, նոքա մեռա՛ն հեռու հեռվում:</p> <p>Վհատումն է հոգիս գրկել, անհուսությունն անհուն փովել, — Ի՞նչ խոսքերով, ինչպե՞ս երգել և ի՞նչ սրտով հիմա սիրել:</p> <p>Էլ ի՞նչ հույսով սիրտըս հուզեմ, ի՞նչ երազով ամոքեմ ինձ Եվ ո՞ր կողմից բախտ սպասեմ — անվախճան երգ — վիշտ ու թախիժ</p> <p>Անցե՛ք, հուշեր իմ ապարդյուն, դարձեք ընդմիշտ մոռացված էջ , Անհուն փովիր, սև լռություն, միայնություն իմ հոգու մեջ:</p>	<p>Желаний там лампада зажжена... Как небеса горят на глади вод спокойной!</p> <p>О сладостная боль в сознании моем, В бездонном мире ты одна подобна чуду, Любовь твоя горит и светится во всем, Безумная тоска безмолвствует повсюду.</p> <p><i>Перевод А. Ахматовой</i></p> <p>ОДИНОЧЕСТВО</p> <p>Унылые проходят дни, унылые слагая песни, И этой муке искони ты, одиночество, наперсник.</p> <p>Иллюзии минувших лет, наивной юности картины... Их не вернешь, их нет как нет, они вовек невозвратимы.</p> <p>И горечь эту не избыть душе, отчаяньем объятай. С каким же сердцем мне любить и петь, как я певал когда-то?</p> <p>Какой надеждою унять тоску, призвать какое чудо? Кого молить? Кому пенять? И счастья ожидать откуда?</p> <p>И да минет меня тщета воспоминаний и химеры. Объемли душу, немота и одиночество без меры!</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p>
--	---

11. ՀՈԳՆԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ես մի ճամփորդ եմ մթնում մոլորված,
Ու հոգնած սիրտըս դարձել է խոնարհ.
Չեմ ուզում կանչել ցնորքըս մեռած,
Երազել գալիք ջրերի համար:

Ես չար հոսանքով մղված եմ հեռուն,
Եվ անվերադարձ փակված է ուղին.
Մի որբ մանուկ է հոգիս մոլորուն,
Մատնված մութին և մառախուղին:

Մի անմայր մանուկ, հեկեկանքներից
Հոգնած ու բեկված — ննջել է ուզում.
Մի՛ վրդովեք դուք, մի՛ տանջեք նորից,
Մի՛ տանջեք նորից — հանգչել է ուզում...

12. ՕՏԱՐՈՒՀՈՒՆ

Դառնություն է լցված ու թախիժ
Քեզ օտար պոետի երգերում,—
Ո՞ր կողմից եկար դու, որտեղի՞ց
Նետեցիր քո նետերն իմ հեռուն:

Մթամած օրերիս տանջանքում
Արեգակ տենչացի, և ահա,
Քո խավարն է փռված իմ հոգում,
Քո գգվանքը, և՛ չար, և՛ ազառ...

Ճչում եմ՝ հեռացի՛ր, բայց արդեն
Քմծիծաղն է ծաղկում քո դեմքին.
Ո՞վ ես դու, որ անգոր եմ քո դեմ
Եվ գերի դիվային քո կամքին...

Դառնություն է լցված և թախիժ
Քեզ օտար պոետի երգերում.—
Ո՞ր կողմից դու եկար, որտեղի՞ց
Նետեցիր քո նետերն իմ հեռուն...

УСТАЛОСТЬ

Я путник, заблудившийся в ночи.
Душа устала с грезами прощаться.
И покорилась — сколько ни кричи,
До будущего все не докричаться.

Дорога бесконечна и крута,
И нет возврата, и уходят годы.
Моя душа — она как сирота,
Ей на роду написаны невзгоды.

Утрачены навек — их не вернуть —
Сочувствие, и ласка, и отрада.
Она устала. Дайте ей уснуть.
Уснуть. Ей больше ничего не надо.

Перевод Г. Кубатьяна

ЧУЖЕЗЕМКЕ

Горькой горечью песни полны,
Неизбывную грусть выражая
Из какой ты пришла стороны
В нашу даль, бесконечно чужая?

Прозябая в потемках, к любви
Я стремился и солнцу, однако
Злые, страшные ласки твои
Беспросветной кромешного мрака.

«Уходи!» — я кричу и кляню
Облик твой, ненавистный и милый.
Кто же ты? Отчего я в плену
Этой темной и дьявольской силы?..

Горькой горечью песни полны,
Неизбывную грусть выражая.
Из какой ты пришла стороны
В нашу даль, бесконечно чужая?

Перевод Г. Кубатьяна

13. ԱՇՆԱՆ ԳԻՇԵՐ

Չըզիտեմ՝ որտեղի՛ց է գալիս
Ջութակի հեկեկանքը տրտում
Եվ լալիս է անվերջ ու լալիս
Եվ անվերջ ծավալվում իմ սրտում:

Անհույս է այդ երգը, որպես մութ
Գիշերըս, գիշերըս աշունքվա. —
Կարծես՝ սուգ են անում և անգութ
Եվ դառը լալիս են իմ վրա...

Այնքան վիշտ կա անհույս այդ երգում,
Այնքան դառը տանջանք ու թախիծ,
Եվ անվերջ, հավիտյան է երգում,
Հեկեկում այդ երգը այնտեղից,...

Եվ ձուլված է արդեն իմ հոգում,
Իմ բոլոր օրերին է ձուլված.
Տրտմություն է իմ շուրջն ու բեկում,
Իմ հոգում է անվերջ սուգ ու լաց...

Ա՛խ, բոլոր կողմերում է թախիծ,
Ամեն տեղ է փռված տրտմություն.
Եվ արդյոք՝ որտեղի՛ց, որտեղի՛ց
Սպասեմ ավետիք ու խնդում...

14. ԿՈՒՅՐ ԼԻՆԵԼՈՒ ՑԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ես գիտեմ հիմա. — ամենքի նրման
Մի սովորական աղջիկ էիր դու.
Ես էի պճնել փայլով դյութական
Գորշ պատկերը քո կյանքի և հոգու:

Ես էի լցրել տխրությամբ սիրուն
Քո փոքրիկ սրտի դատարկը անգույն,
Լուսավառել իմ ըղձերի հեռուն
Չնչին օրերիդ մանրահոգ կյանքում:

Ու գիտեմ հիմա. — մի սովորական

ОСЕННЯЯ НОЧЬ

Я не знаю, откуда ко мне
Дотянулись смычок и струна.
Плачет скрипка в ночной тишине,
Не меня ли жалеет она?

Безнадежная песня, как ночь,
Как осенняя ночь за окном.
Плачет скрипка, как будто помочь
Мне отчаялась в горе моем.

Как мелодия эта грустна,
Скорбь глубокая слышится в ней.
Я не знаю, откуда она,
Вечных мук безысходной, больней.

Так с душою моею срослась,
Так окрасила ночи и дни,
Словно вместе со мной родилась.
Плач и скорбь мне достались одни.

Ах, куда ни направлюсь — печаль.
Где бы мне разминуться с тоской?
И в какую отправиться даль,
Чтобы радость найти и покой?

Перевод А. Кушнера

ЖЕЛАНЬЕ СТАТЬ НЕЗРЯЧИМ

Теперь я знаю: ты была такой,
Как все вокруг. Но, ослепленный верой.
Я сам придумал образ колдовской
Взамен души твоей пустой и серой,

Я сам вдохнул красивую печаль
В твой взгляд бесцветный, непричастный тайне,
В никчемной жизни обнаружил даль
И озарил огнем твоих мечтаний.

Теперь я знаю: ты — как все вокруг.
Как все вокруг. И не было иного.
Какое это счастье, милый друг, —

<p>Աղջիկ էիր դու, նրման ամենքին.— Ա իս, երանի չէր բյուր և բյուր անգամ, Որ կույր ու անգետ լինէի կրկին:</p> <p>15. * * *</p> <p>Մարդոց ժխորը թողնեմ հեռանամ, Լիք-լցված սրտով նստեմ միայնակ, Գրկեմ վարդերըս դալուկ, դժգունակ,— Մեռնող վարդերըս փայփայեմ ու լամ:</p> <p>Այս ցուրտ հյուսիսի թախծալի աշնան Անձրևոտ օրվա մութ երկնքի տակ, Ամայի դաշտում նստեմ միայնակ,— Մեռնող հուշերըս փայփայեմ ու լամ...</p> <p>Անձիր աշխարհի դժկամ ու դաժան Ուղիների մեջ իմ սերը կորած՝ Էլ չըորոնեմ: Մթնում մոլորված՝ Դառը խոհերըս գրկեմ, հեկեկամ, Անվե՛րջ հեկեկամ...</p> <p>16. * * *</p> <p>Գիշեր է և լռություն, Լռություն է իմ հոգում, Ոչ անուրջ կա ապարդյուն, Ոչ սեգ ըղձանք ու խոկում...</p> <p>Ցուրտ է աշխարհն ու աղոտ. Աշո՛ւն՝ անձրև ու մշուշ, Սևավոր են ու ցավոտ, Ե՛վ մտածում, և՛ վերհուշ...</p> <p>Դուրս եմ գալիս ես փողոց, Շրջում անվերջ ու տրտում.— Բացված է մի թունտս խոց, Մի մութ շիրիմ իմ սրտում:</p> <p>Մի՛ կանչեք ինձ, հույսի նոր Խոսքերով ինձ մի՛ դուրեք,</p>	<p>Забывать про всё и стать незрячим снова.</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>* * *</p> <p>От гвалта людского сбегу наудачу, В тоске безысходной своей одинок, Увижу поникший, увядший веночек И мертвые розы оплачу.</p> <p>Суровой судьбы я не переиначу. В осеннюю непогоду на огонек В пустынное поле пойду, одинок, И мертвые грезы оплачу.</p> <p>Ушедшей любви возместить недостачу Нельзя, обойди я хоть сотню дорог. «Как холодно в мире! О, как я продрог!» — Подумаю я и заплачу...</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>* * *</p> <p>Ночная тишина В душе и во вселенной. Ни суетного сна, Ни мысли дерзновенной.</p> <p>Сколь холодно и сколь Промозгло в мирозданье! Мучительны, как боль, Мои воспоминанья.</p> <p>По улицам кружа Бессонно, неустанно, Я чувствую: душа Кровоточит, как рана.</p> <p>Ах, не сулите мне, Жалея, кущи рая! Пусть дни мои во мгле</p>
---	---

Թող իմ կյանքը մենավոր
Պատե անանց մութ ու մեզ...

Համր է երկիրն ինձ համար,
Ե՛վ ցուրտ, և՛ լուռ, և՛ ունայն,
Հոգիս անհույս ու խավար,
Սառը, որպես գերեզման...

Ոչ անուրջ կա ապարդյուն,
Ոչ սեպ. ըղձանք ու խոկում.—
Գիշեր է և լռություն,
Լռություն է իմ հոգում...

18. ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ

Դանդաղ է քայլում հոգնատանջ իմ ձին,
Եվ տաղտկալի է այս ուղին մոլոր.—
Զրհիշե՛լ, մերժե՛լ տենչերըս բոլոր
Եվ ցնորքներըս, որ ինձ խաբեցին:

Անհուսություն և անվերջ վհատում
Եվ դառնություն է լցված իմ հոգում.
Փոված է խավար, և՛ մահ, և՛ անկում —
Ավերվա՛ծ ես դու, հայրենական տուն...

Որքան էլ գիշերն ահավոր իջնի,
Եվ ուր էլ գնամ՝ գլուխ դնելու
Հարազատ մի հող ես չեմ գտնելու
Սև ճանապարհիս օրերում դժնի:

Տանջանք են ու խոց հուշերըս բոլոր,
Մըտքերըս ամեն — անամոք ցավեր —
Խավար է շուրջըս, և՛ մահ, և՛ ավեր,
Մութով է լցված իմ ուղին մոլոր...

Ու քանի գնում՝ այնքան անհատնո՛ւմ,

Проходят, догорая.

Пускай во мгле немой
Текут они уныло.
Душа объята тьмой
Холодной, как могила.

Ни суетного сна,
Ни мысли дерзновенной.
Ночная тишина
В душе и во вселенной.

Перевод Г. Кубатьяна

ՈՐԴԻՆԵ

Неровен шаг усталого коня,
И тягостна петлистая дорога.
Забывать, забыть мечты — а их так много, —
Жестоко обманувшие меня.

Отчаяньем и горечью ведем,
Минувшего припоминая тени,
Я вижу мрак, и смерть, и запустенье.
Ты разорен, поруган, отчий дом.

На землю ночь угрюмая легла,
И в сердце — неприкаянность и смута.
Куда я ни пойди, мне нет приюта,
Пристанища, прибежища, угла.

Воспоминанья мучат, и с ума
Сведет особый привкус их старинный.
Повсюду смерть, пожарища, руины.
Мой путь петлистый застилает тьма.

И, скорбным пепелищем потрясен,
Я думаю в печали и унынье:
Ты, отчий дом, легендой стал отныне,

Այնքան ցավո՛ւտ են խոհերըս անհույս,—
Դու չըկաս արդեն, դարձել ես զրույց,
Երազ ես դարձել — հայրենական տուն...

Ա՛հ, այս ցուրտ երկրի անհայտում անհուն
Ընկնել և՛ կորչել, և՛ ննջել հավետ,
Ոչնչանալ ու մոռացվել քեզ հետ,
Ավերված երազ — հայրենական տո՛ւն...

19. ՑՆՈՐՔ

Ինձ չես սիրում, ուրիշին,
Ուրիշին ես սիրում դու —
Եվ անգոր է ու չնչին
Քո դեմ տանջանքն իմ հոգու:

Դու անցնում ես ամեն օր,
Անցնում՝ ինձ չես նկատում,—
Եվ դարձել եմ ես սովոր
Քամահրանքիդ անհատնում:

Քեզ խոնարհ՝ ամեն անգամ
Գլուխ եմ տալիս խոնարհ,
Բայց ես աղքատ եմ այնքան,
Այնքան թշվառ քեզ համար:

Ամենքինն ես, իմը չես,
Ամենքինն ես սիրում դու.
Ա՛խ, ոսկով են գնում քեզ,
Անհաս ցնորք իմ հոգու...

21. ԱՆԴԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆ

Մենք բաժանված ենք: Օրերի փոշին
Դեռ չի աղոտել քո դեմքը գունատ.
Բայց ես օտար եմ արդեն այն հուշին,

Ты стал преданьем, обратился в сон.

Ах, если б рухнуть навзничь, а потом,
Покинув землю горестную эту,
Навек с тобою вместе кануть в Лету,
Мой сон невозвратимый, отчий дом.

Перевод Г. Кубатьяна

МЕЧТА

Не меня даришь своей любовью.
Для тебя другие хороши.
Немощна вовек перед тобою
Мука и тоска моей души.

Глухи те, кого мы робко кличем...
Ты приходишь не ко мне — к другим.
Я уже смирился с безразличием
И пренебрежением твоим.

Очи долу, чтоб не выдать боли...
Голова, склоненная в мольбе...
Жалким неудачником — не боле —
Я кажусь, наверное, тебе.

Всяк с тобой — я где-то на отлете.
Всяк тобой владеет — но не я:
Золото и у тебя в почете,
О недостижимая моя...

Перевод Г. Кубатьяна

НЕВОЗВРАТИМОЕ

Расстались мы, но пыль времен
Еще щадит твой бледный лик,
И прошлым я не обольщен —
Без снов волшебных жить привык.

<p>Ուր վեհ էր երազն ու բախտը ժլատ:</p> <p>Մառն աչքերով եմ նայում ես հեռվում Մեռած օրերիս ցնորքին հիմա. — Ուրիշից լսած մի երգ է թվում, Ու թեև քաղցր է, բայց իմը չէ նա:</p> <p>Մենք մնաս բարով չասինք իրարու,— Ի՞նչ կարիք իզուր տանջվել ու տանջել: Մեզ կյանքը նետեց միմյանցից հեռու, Եվ մենք չուզեցինք մեկմեկու կանչել:</p> <p>Տարիներն անցան, և հին օրերին Նայում եմ ահա անտարբեր սրտով, Եվ որպես գերին հլու իր բեռին, Տանում եմ կյանքի օրերն անվրդով:</p> <p>Էլ ոչ մի կանչի ես ձայն չեմ տալիս Ու եթե հանկարծ խոսքերդ հնչեն, Եթե տեսնեմ քեզ վերադառնալիս,— Քեզ ինչպե՞ս կանչեմ.— ես այն չե՛մ, այն չե՛մ.</p> <p>(1911)</p> <p>22. ՏԽՈՒՐ ԵՐԳ</p> <p>Ցուրտ անձրևն է միգում Հեկեկում, Տխրությունն է երգում Իմ հոգում:</p> <p>Ապագա, և՛ անցյալ, և՛ ներկա Խառնվել են իրար Խավարել են օրերն արևկա. Եվ խելառ:</p> <p>Վիճակիս լծի տակ Օրերում Ես շրջում եմ մենակ Ու լռում:</p>	<p>И взором пасмурным гляжу Я на безумье прежних дней. Как бы за песней я слежу, Что перестала быть моей.</p> <p>Расстались, не сказав: прости! «Зачем же в сердце этот ад?» И наши разошлись пути, Не можем мы идти назад.</p> <p>Жить прошлым больше не хочу, Не вспоминаю о тебе, Как раб, оковы я влачу, Покорный горестной судьбе.</p> <p>И если зов твой зазвучит И ты придешь ко мне опять... Увы! — душа моя молчит, И прежним мне уже не стать.</p> <p><i>Перевод А. Ахматовой</i></p> <p>ГРУСТНАЯ ПЕСНЯ</p> <p>Плачет дождь все сильнее То и дело. Грусть душою моей Завладела.</p> <p>Воедино смешались вчера, И сегодня, и завтра, Тьмой укрыта веселья пора И азарта</p> <p>От запала — лишь тень, От порыва. И брожу я весь день Молчаливо.</p> <p>А слова, что твердил я, любя, Позабыл — не иначе. Бессловесно смотрю на тебя</p>
--	--

<p>Չեմ հիշում, մոռացել եմ արդեն Այն խոսքերը բոլոր Հիմա կույր, հիմա համր եմ քո դեմ Ու մոլոր...</p> <p>Ցուրտ անձրևն է միգուս Հեկեկում, Տխրությունն է երգում Իմ հոդում...</p> <p>23. RESIGNATION</p> <p>Այսօր գրանք իրարու,— Խեղճ լինենք ու չամաչենք, Բախտ չըտենչանք ու հեռու Տարիները չըհիշենք:</p> <p>Լռենք միայն մի մեղմոդ Լռությունով ու հանգչենք,— Բանանք սրտներըս մեռնող,— Որք լինենք ու չամաչենք:</p> <p>Միտենք իրար ու ներենք,— Չընախատենք մեկմեկու, Էլ չար սիրով չըսիրենք, Անչար լինենք ես ու դու:</p> <p>Այսօր գրանք իրարու, Այսօր իրար չըտանջենք, Լինենք անչար ու հլու,— Հեկեկանք ու չամաչենք...</p> <p>24. * * *</p> <p>Իմ սիրտը միշտ Մի անանուն Ցավ է տանջում,</p> <p>Անանց մի վիշտ Խորը թաքուն</p>	<p>И незряче...</p> <p>Плачет дождь, все сильнее То и дело. Грусть душою моей Завладела.</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>RESIGNATION*</p> <p>Давай пожалеем друг друга И жалости не устыдимся. Пусть горько нам нынче и туго — Безропотно року сдадимся.</p> <p>Сочувственным взглядом неспешным Друг к другу давай приглядимся. В сиротстве своем безутешном Признаемся, не устыдимся.</p> <p>Поймем, что прощать — это диво, И словно бы снова родимся. Доверчиво и незлобиво Любовью своей наладимся.</p> <p>Давай пожалеем друг друга, И в жалости не возгордимся, И — слезы смиренью порука — Заплачем и не устыдимся.</p> <hr/> <p>* Смирение, терпимость (франц.).</p> <hr/> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>* * *</p> <p>Неизменно Ум и сердце мне гложет Безымянная боль.</p> <p>Нощно, денно... И никто не поможет,</p>
---	--

<p>Եվ անհնչյուն:</p> <p>Կա մի մորմոք, Մի վիշտ անհուն, Որ չի ննջում,</p> <p>Կա անամոք Մի տխրություն Ամեն ինչում...</p> <p>25. * * *</p> <p>Մարել ես արդեն, մեռել ես հավետ, Հեռավոր կյանքի երազների բոց,— Խավարն է գրկել հոգիս ավելոծ, Եվ դեպի լույսը չըկա արահետ...</p> <p>Անդարձ օրերի ցնորական երգ, Դու վաղ ես լռել իմ ցաված հոգում.— Ես ինձ եմ թաղում և չեմ հեկեկում. — Տանջանքի գիշեր — և չըկա եզերք:</p> <p>Իջել են մթին խոհերը վրաս, Սառն է հիմա իմ գիշերը անափ,— Էլ չկա ոչ մի լուսեղեն տազնապ, Եվ ոչ մի երազ, և ոչ մի երազ...</p> <p>26. * * *</p> <p>Մեղքի մթին քարայրից, Ուր հսկում ես դու անքուն,— Մութ ցանկությամբ դյուրի ինձ Եվ փայփայիր ինձ թաքուն:</p> <p>Սև գիշերով ինձ կանչիր Ամայի խուց ու այնտեղ Հեզ մարմինըս չար տանջիր</p>	<p>И не знаю — доколь.</p> <p>И ни звука... Но она неумна, А в душе — немота.</p> <p>Эта мука Бесконечна, огромна И во всем разлита.</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>* * *</p> <p>Ты умерло, угасло навсегда, Далеких, зыбких сновидений пламя. Сгустилась тьма над явью и над снами, Объяла душу... Света — ни следа...</p> <p>Сам хороню себя и не рыдаю... О песнь безумных невозвратных дней, Ты смолкла вдруг в душе больной моей: Спустилась ночь — ни берега, ни края.</p> <p>Мрак черных дум и тяжек и суров... Ни берега у ночи, ни дороги... Ночь холодна. И светлой нет тревоги, Нет больше снов... Увы, нет больше снов.</p> <p><i>Перевод Е. Николаевской</i></p> <p>* * *</p> <p>В той пещере греховой и темной, Где соблазна полны миражи, Увлеки меня ласкою томной, Очаруй меня, обворожи.</p> <p>Черной ночью — крошечной, дремучей Зазови в потайное жилье, Страшной страстью своею измучай Неумелое тело мое.</p>
---	---

Գզվանքներում քո ահեղ:

Եվ մութ խորշում անձավի,
Ուր սարսափ է, ուր սոսկում,—
Արյունահոս թող ցավի
Իմ մարմինը քո գրկում:

Ես քեզ մերժել չեմ կարող,
Ես ամեն ինչ կըտամ քեզ. —
Սև խորհուրդը մեզ գերող
Ես գիտեմ, և դու գիտես...

27. ԳԻՇԵՐ

Երգում է քամին, լալիս է նորից,
Անհույս ու անվերջ մղկտում է նա. —
Այս մութ գիշերում այնքան կա թախիժ,
Այնքան տրտունջ ու զանգատ կա հիմա:

Իմ դուռն է ծեծում քամին խոլական,
Իմ պատերի տակ հեծում է անվերջ,
Մեղմիվ երգում է մեղեդին լալկան,
Ոռնում ամայի փողոցների մեջ:

Փախչում է հեռուն թռիչքով անտես,
Դառնում է անկարծ ճիչով խելագար,
Ահաբեկում է և կանչում է քեզ,
Հեծկլտում է ինձ դձ, անգո ր ու տկա՛ր...

Եվ անպատմելի ցավով է լցված
Այդ երգը անանց հուսահատության.—
Մթին գիշերում իմ սիրտը խոցված,
Լացը հուսաբեկ ավերված իմ տան...

Երգում է քամին, լալիս է նորից,
Անհույս ու անվերջ մղկտում է նա. —
Այս մութ գիշերում այնքան կա թախիժ,
Այնքան տրտունջ ու զանգատ կա հիմա...

И в закутке, где рядом с тобою
Необузданный ужас притих,
Пусть оно упивается болью
В исступленных объятьях твоих.

Я тебе отказать не умею,
Всё тебе, что имею, отдам.
Перед черною тайной немею,
О которой известно лишь нам.

Перевод Г. Кубатьяна

НОЧЬ

Ветер поет и в тоске неумной
Плачет и слезы роняет во тьму.
Столько печали в ночи этой темной,
Столько попреков незнамо кому...

В двери ко мне безнадежно стучится,
Глухо стенает — о чем, не понять,—
Мчитесь и слезной мелодией тщитесь
Город пустынный и сонный пронять.

Птахою вдаль улетев, возвращает
Эхом безумным бессмысленный всхлип;
То ли страшает, то ли прощает —
Плачет недужно, срываясь на хрип.

Неизъяснимой исполнено боли
Это рыданье в ночной тишине —
То ли душа моя ранена, то ли
Кто-то неведомый плачет по мне...

Ветер поет и в тоске неумной
Плачет и слезы роняет во тьму.
Столько печали в ночи этой темной,
Столько попреков незнамо кому...

Перевод Г. Кубатьяна

28. ԴԱՎԱՃԱՆ ՀՈՒՇԵՐ

Անվերջ գիշերիս անամոքական մենակության մեջ.
Հետ կանչեցի քեզ, անդարձ օրերի ցնորոտ երկիր,—
Ուզեցի, որ դու պայծառ ու մաքուր լույսերով անշեջ
Եվ խորհուրդներով դյութես վերստին սիրտըս
տարագիր:

Եվ իմ հոգու մեջ ես խենթ կանչեցի, ճչացի վիհատ,
Երբ տեսա, ինչպես մեռած օրերի խումբը դժնդակ
Սահեց իմ առաջ, որպես անիծված կյանքի մի
հեքիաթ —

Եվ երազածըս թվաց նենգալի, չար և այլանդակ:
Դառը մենության և անհուսության մթին վիհերում
Ես իմ թույլ սիրտը կամեցա քաղցր հուշով ամոքել,
Սակայն մթնել էր, դառն էր և դաժան անցյալի
հեռուն.

Լուսեղեն հուշեր, դավաճանել էք ինձ դո՛ւք էլ, դո՛ւք
էլ:

29. ՄԵԴՈՒԶԱ

Անհուսության մեջ, խավար օրերում եկավ նա ինձ
մոտ.

Նա ինձ մոտեցավ քնքուշ, փայփայող սիրո
խոսքերով,—

Շարժումների մեջ և մութ աչքերում կար մի
անծանոթ

Վայելքի խոստում՝ անանց հիացման գաղտնիքով
զերոդ:

Ես հավատացի այն ժպիտներին և այն մեղսական
Փայփայանքները բախտ համարեցի իմ մենության
մեջ.—

Շուրջըս գիշեր էր, մռայլ էր շուրջըս իմ հոգու նըման
—

Եվ նա էր շողում երազի նըման խավարում

ИЗМЕННИЦА ПАМЯТЬ

Бездонная ночь одиночества невыносима.
К тебе я воззвал, о страна невозвратной мечты:
Пребудь лучезарна, как прежде, и неугасима
И тайнами обворожи, как умела лишь ты!
И тотчас же сдавленно вскрикнул я: сворой,
нежданно
Свирепой, промчались почившие дни, закружив,
Как сказ о загубленной жизни моей окаянной,
Как сон вероломный, который предательски лжив.
Во тьме одиночества сердце возжаждало снова
Той сладостной сказки, что юность чиста и светла.
Однако минувшая жизнь жестока и сурова...
—И ты предала меня, память, и ты предала!

Перевод Г. Кубатьяна

МЕДУЗА

Я был безутешен в те дни, и она появилась.
Нежнее и сладостней слов не слыхал я вовек,
А поступь ее и глаза обещали мне милость
Пленительных тайн и восторг неизведанных нег.

Тогда я доверился этим улыбкам, а в грешной
Горячей страсти увидел и счастье, и свет;
Она отогрела мне душу и ночью кромешной
Затешила факел среди нескончаемых бед.

И в ласках мучительных я засыпал опьяненно,
И грех, мне казалось, не грех, а эдем для двоих...
О горестный миг пробужденья! Медуза Горгона
Меня услаждала в кровавых объятьях своих.

Перевод Г. Кубатьяна

անվերջ...

Խենթ հիացումով արբեցի նրա տանջող գգվանքում,
Եվ գիրկը նրա թվաց ինձ եղեմ, մեղքը — սրբազան...
Օ՛, դառը գիշեր, տանջանք ու թախիժ. — իր արնոտ
գրկում
Փայփայում էր ինձ և հեհնում էր երկդեմ Մեղուգան:

30. ԱՇՆԱՆ ԱՌԱՎՈՏԻ ԵՐԳԸ

Այնպես անլույս է այսօր
Առավոտըս լուսացել,—
Միրտըս հիվանդ ու անգոր
Անլուսությամբ է լցրել...

Մութ է հոգիս հոգնաբեկ,
Թախիժով լի և անհույս.—
Հըրաշքով դու այսօր եկ,
Ժպտա, որպես արշալույս:

Հողմ ու անձրև շարունակ
Իմ լուսամուտն են ծեծում,—
Մի՛ թողնիր ինձ միայնակ
Անսահման այս կսկիծում...

31. ՄԵՂՄՈՒԹՅՈՒՆ

Այսօր եղիր քրոջ պես —
Անչար, մաքուր և գթոտ,—
Գրկենք իրար ու նստենք,
Նստենք մինչև առավոտ...

Այսօր եղիր որպես մայր —
Բարի, քնքուշ, նրբազգաց,—
Նստիր խաղաղ մահճիս մոտ,
Մութ գիշերին հետըս լաց...

Ամոքիր դու իմ ցաված
Միրտըս սիրով քո անբիծ,—
Այն մոռացվա՛ծ, մոռացվա՛ծ

ПЕСНЯ ОСЕННЕГО УТРА

Как несветло светает!
Сумрачно надо мной.
Этот несвет витает
Долго в душе больной.

Сердце печалью полня,
На небо я смотрю.
Ты приходи сегодня
И принеси зарю.

В окна стучится ветер,
Душу мою темня.
В горьких потемках этих
Не оставляй меня!

Перевод Г. Кубатьяна

НЕЖНОСТЬ

Будь мне нынче сestroю,
Ласкова и нежна.
Крепко-крепко обнимемся
И посидим досветла.

Матерью будь мне нынче,
Любящих глаз не прячь.
Сядь к изголовью, нежная,
Вместе со мной поплачь.

Душу согрей больную
Жаром своей души,
Давнюю, позабытую
Сказку мне Расскажи.

Հեքիաթները պատմիր ինձ...

33. ՈՒՇԱՑԱԾ ՍԵՐ

Բուքն է լալիս. հողմ ու ձյուն,
Մառախուղ է և մշուշ. —
Ո՞վ է անվերջ հեծեծում,
Ո՞վ է կանչում այսպես ուշ:

Ո՞վ է շրջում անդադար,
Ու՞մ է կանչում հիմա նա,
Ես հեռու եմ, ես օտար,
Ասացե՛ք՝ թող հեռանա...

Ասացե՛ք՝ թող հեռանա.
Թող մոռանա ինձ հավետ,—
Անդարձություն է հիմա,—
Չկա դարձի արահետ:

Մեկը կորած շիրմիս մոտ
Հեկեկում է և երգում. —
Ո՞ւմ լացն է այն, ո՞ւմ ցավոտ
Երգն է ճերմակ մրրկում...

Իմ շիրիմը հեռավոր,
Ե՛վ մոռացված, և՛ մենակ,
Ո՞վ է հուզում մենավոր
Իր թախիծով շարունակ:

Օտար երկրի դաշտերում,
Ցուրտ գիշերում ձմեռվա
Ո՞վ է անքուն դեգերում,
Անվերջ սգում իմ վրա....

34. ԱՇՆԱՆ

Նորից անձրև՝, մշո՛ւշ, ամպ,
Թախի՛ծ անհուն, տխրա՛նք հեզ,
Աշո՛ւն, քեզ ի՛նչ քնքշությամբ,

Перевод Г. Кубатьяна

ЗАПОЗДАЛАЯ ЛЮБОВЬ

Плачет метель, и тонет
В сумраке небосвод.
Кто это стонет, стонет,
Кто и кого зовет?

Кто в заснежённом жите
Бродит, белым-бела?
Я далеко. Скажите,
Чтобы она ушла.

Так, мол, и так: обратно
Повороти стопы.
Прошлое не возвратно,
К прошлому нет тропы.

В горестной глухомани,
Где похоронен я,
Кто в снеговом тумане
Жаждет небытия?

Кто огласил печальный
Богом забытый край
Жалостной и прощальной
Песней? Поди узнай...

Кто над моей могилой,
Не подымая глаз,
Здесь, на земле немилой,
Плачет в полночный час?

Перевод Г. Кубатьяна

К ОСЕНИ

Опять дожди, туманы, просинь,
Меж туч плывущая во мглу...
Какими же словами, осень,
Я воспою тебе хвалу?

<p>Ի՞նչ խոսքերով երգեմ քեզ...</p> <p>Քո մշուշը, քո ոսկի Տերևները հողմավար, Դուրսանքը քո մեղմ խոսքի, Արցունքները քո գոհար...</p> <p>Հարազատ են իմ հոգուն, Վհատությանն իմ խոնարհ, Ե՛վ թփերը դողդոջուն, Ե՛վ խոտերը գետնահար...</p> <p>Եվ քո երգը թախծալի Իմ սրտի երգն է կարծես, Աշո՛ւն, քաղցր ու բաղձալի, Ի՞նչ խոսքերով երգեմ քեզ...</p> <p>37. * * *</p> <p>Դու գալիս ես մութ գիշերապահին Եվ լինում ես լուռ. Ես չեմ հիշեցնում ցնորքներդ հին, Զեմ վրդովում քեզ խոսքերով տխուր:</p> <p>Ես հասկանում եմ քո խենթ աչքերի Հրրեղեն լեզուն, Խոնարհ եմ լինում ես, որպես գերի, Եվ տրտմության սև խոսքեր չեմ ասում:</p> <p>Վառվում է մոմը դողդոջ փայլերով Հեռու անկյունում,— Ելնումես անխոս, հպարտ քայլերով, Մահապարտի պես այնտեղ ես գնում:</p> <p>Եվ շշնջում է հագուստը թափվող Վարագույրի մոտ, — Փոփում է դառը ցնծության մի դող Ու ողջ աշխարհը դառնում է աղոտ...</p> <p>Կանգնում ես դու մերկ, թագուհիդ՝ խոնար Իսկ ես՝ քո գերին.</p>	<p>Твоей печали человечесей, И золоту пожухлых лоз, И колдовству негромкой речи, И жемчугу неясных слез?</p> <p>Твой кроткий нрав невеличавый Душе так близок! Так близки К земле склонившиеся травы, Дрожмя дрожащие лески!</p> <p>Твою печаль я сердцем знаю, Как песню кровную свою... С какой же нежностью, родная, Хвалу тебе я воспою?</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>* * *</p> <p>Ты приходишь во тьме, и молчим мы вдвоем В ожиданье неновом. О былых твоих грезах, о Прошлом твоём Я тебе не напомним ни словом.</p> <p>Речь тревожная глаз отчужденных твоих — Это жар, это мука. Я, как пленник, с тобою смиренен и тих И о том, что печально, — ни звука.</p> <p>И свеча, догорая, трепещет в углу. Неподвластная страху, Ты встаешь и надменно идешь в полумглу, Как идут венценосцы на плаху.</p> <p>И одежды твои ниспадают, шурша За прозрачной гардиной. Забывается мир, чтоб воскресла душа В этой горькой усладе единой.</p> <p>О нагая царица, удержишь ли плач В напряженной гортани? Я твой пленник, твой царь, твой жестокий палач. И конца нет мучительной тайне...</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p>
---	---

Քո թագավորն ու դահիճն եմ խավար
Եվ սահման չըկա չար տանջանքներին...

38. ԻՄ ԵՐԳԵՐԻՆ

Մարդոց երկրում անտարբեր,
Ցուրտ աշխարհում, արդյոք ո՞վ
Կընդունե՞ ձեզ զգվանքով,
Իմ երազնե՛ր, իմ երգե՛ր...

Այս օրերում ապական,
Կյանքի անարգ խնջույքում —
Ո՞վ կըզգվե՞ կուսական
Ձեր թախիծը իր հոգում:

Ո՞վ վշտաբեկ ու տրտում
Կարձագանքե՞ ձեր խոսքին,—
Ձեր նվազը ցավագին
Ո՞վ կըպահե՞ իր սրտում...

Ո՞ւմ համար եք դուք հնչում,
Մեղեդիներ սգավոր,—
Արդյոք ո՞վ կա հեռավոր,
Որ ձեր ցավով է տանջվում....

40. ԹԱԽԻԾ

Ամայի փողոցում մեզ-մշուշ,
Լռությու՛ն է մեռած.
Կարոտ է իմ սիրտը քո անուշ
Գզվանքին, իմ երա՛զ...

Հեռավոր կողմերից, հեռավոր,
Հայտնվի՛ր լուսավառ,—
Անհուն է գիշերըս ահավոր,
Եվ դժնի, և խավա՛ր:

МОИМ СТИХАМ

Во дни бездуховной тщеты,
Где всё равнодушием дышит,
Приветит ли вас и услышит
Хоть кто-то, стихи и мечты?

В позорном разгуле страстей,
На пиршестве алчущей плоти
Ужель вы кого-то проймае
Чистейшею грустью своей?

Кто, муку и боль претерпев,
Полюбит вас или оценит?
Кого за живое заденет
Тоскующий этот напев?

Зачем, над землею кружа,
Томительно вы прозвучали?
Кто мучится вашей печалью?
О, есть ли такая душа?

Перевод Г. Кубатьяна

ГРУСТЬ

Пустынный город спит глубоко.
Безмолвье все мертвей...
Мечта моя, мне одиноко
Без нежности твоей.

Приди, светла и лучезарна,
В глухую эту ночь —
Она кромешна и кошмарна,
И мне уже невмочь.

Я горечи не обнаружу,
Но ты еще вдали...

<p>Իմ սերը անարատ է ու խոր, Իմ հոգին՝ հնազանդ,— Ամոքի՛ր իմ սիրտը մենավոր, Իմ թախիծը հիվանդ:</p> <p>Մահից չեմ վախենում, գալիքին Նայում եմ հավատով,— Կարոտ է սիրտըս քո հմայքին Մաքուր ու հոգեթով:</p> <p>Աղոթքըս պարզ է և նրբահյուս,— Մեռնողի վերջին կա՛նչ,— Հայտնվիր որպես լույս-արշալույս, Իմ հոգուն մահատանջ...</p> <p>Ամայի փողոցում մեզ-մշուշ, Լռությու՛ն է մեռած.. — Հայտնվիր հմայքով քո անուշ, Իմ երա՛զ, իմ երա՛զ...</p> <p>41. * * *</p> <p>Տարիներն արագ, ամպերի նման, անցնում են անհետ,— Մոխիր է հիմա իմ հոգում անուշ երազների տեղ. Բոլոր հուշերը, բոլոր խոսքերը մարել են այնտեղ, Եվ այն, ինչ քաղցր էր, մաքուր էր, երազ,— ննջել է հավետ:</p> <p>Երկար տարիներ իրարից բաժան, հեռու կողմերում, Դու ինձ մոռացած, ես քեզ հիշելով, կյանք էինք մաշում Դու ցնո՛րք, երա՛զ, անհաս թագուհի,— ես երկրի փոշում, Ես մեռա՛ծ, կորա՛ծ, մոլորվա՛ծ հավետ հեռավոր- հեռվում...</p>	<p>Утешь мою больную душу, Печали утоли.</p> <p>Я смерти не боюсь, и жалость Мне, право, ни к чему, Но сердце ночью стосковалось По свету твоему.</p> <p>Моя молитва безыскусна, Точь-в-точь предсмертный бред: Явись душе, когда ей грустно, Как утро и рассвет!</p> <p>Пустынный город спит глубоко. Безмолвны даль и высь... Мечта моя, мне одиноко. Скорее появись!</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p> <p>* * *</p> <p>Годы, как облака, исчезают вдали без следа. На душе вместо сладостных грез — пепелище пустое. И грехи, и стихи отпылали быстрее сухостоя, Все, чем я дорожил, опочило навек, навсегда.</p> <p>Год за годом поврозь мы скитались в тоске и беде: Ты — меня позабыв, я — с тобою, все помня и зная Ты — мечта и царица моя, ну а я — персть земная, Я — погибший, заблудший, пропавший неведомо где...</p> <p><i>Перевод Г. Кубатьяна</i></p>
--	--

ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԳԻՇԵՐ ԵՎ ՀՈՒՇԵՐ: Սկզբում եղել է «Սարսափի գիշեր», իսկ ինքնագրում՝ «Հսկումի գիշեր», որը ջնջված է մատիտով:

4. «Գեղարվեստում», 1909 թ. № 3, տպված է «Աշնան երգերից» վերնագրի տակ:

1911 թվականին տպվել է առանց վերնագրի:

«Հուշարարում», 1909 թ, №11, տպված է «Սարսափի գիշերից» վերնագրի տակ:

12. 1940 թ. հրատարակությունում եղել է «Օտարուհին» վերնագրով, բնագրի համաձայն վերականգնված է «Օտարուհուն» վերնադիրը: 4-րդ, 16-րդ տողերի «հեռուն»-ի փոխարեն ինքնագրում կա նաև «հոգուն»:

Նետեցիր քո նետերն իմ հոգուն

(Գրականության և արվեստի թանգարան, Տերյանի ֆոնդ, № 1):

20. 11-րդ տողում վերականգնված է ինքնագիրը.

Քեզ ի՞նչ խոսքերով սփռվեմ հիմա...

22. Առաջին անգամ տպագրվել է «Գեղարվեստում» 1909, № 3, «Աշնան երգերից» վերնագրի տակ:

32. 12-րդ տողում վերականգնված է բնագիրը.

Այն ամենը, որ չըկա՛ր ու չըկա՛...

(Գրականության և արվեստի թանգարան, Տերյանի ֆոնդ, № 1):

Լրացուցիչ տեղեկություններ

Աղբյուր՝ Վահան Տերյան - Երկեր: Հայպետհրատ - Երևան

Տրամադրել է՝ Արման Գալստյան

Scanned: Կարեն Վրթանեսյան

OCR: Արմեն Այվազյան

Ուղղագրում՝ Աննա Վրթանեսյան

Տես նաև

«Գիշեր և հուշերի» [ռուսերեն թարգմանությունը](#)
Վահան Տերյանի կենսագրությունը՝ [հայերեն](#) | [ռուսերեն](#)
[Լեոնիդ Բուլշակով](#)՝ «74 օր անմահությունից առաջ, կս
վերջին գործուղումը» ([ռուսերեն](#))